

Олега). Підходимо до меморіальної плити, яка знаходиться на початку вулиці Поштова, що саме тут починається перпендикулярно до вулиці Соборна. Напис на меморіальній плиті свідчить, що саме на вулиці Поштовій проживали Герой Радянського Союзу Просняк Омелян Іванович (1900-1990) та генерал-майор авіації Доценко Віктор Михайлович (1928-1985). За кілька десятків метрів, зліва по вулиці Соборна, знаходиться будівля Хотінської селищної ради. Навпроти, справа – хотінський дитячий садок.

Метрів за сто від селищної ради, уздовж вулиці, бачимо будівлі ТОВ «Фавор». Це підприємство – один із лідерів по виробництву металевих тари для підприємств харчової та хімічної промисловості в Україні. ТОВ «Фавор» – лідер з виробництва металевих тари для підприємств харчової та хімічної промисловості в Україні. За останні роки на ньому створено потужну матеріально-технічну базу. Зокрема, збудовано нові складські приміщення, введено в дію нові технологічні лінії. Товариство співпрацює з потужними товаровиробниками України, Росії, країн Балтії, Казахстану, Молдови. Його діловими партнерами є підприємства Сербії, Словенії, Японії, Польщі, Франції, Італії. Завдяки «Фавору» Хотінь приймала гостей з Італії, Швейцарії, Німеччини, Австрії, Китаю, Великобританії, Туреччини. Виробничі потужності підприємства обслуговує в сезон приблизно 200 найманих працівників. Середній їх вік – 35 років. Впровадження нових технологій, діловий стиль керівництва, професіоналізм робітників та інженерів забезпечують високу якість продукції «Фавору», якої на рік виробляється 20 мільйонів одиниць. На рахунку підприємства також велика кількість благодійних акцій – товариство активно підтримує будівництво церкви в селищі, підтримує розвиток селищного спорту й опікується різними селищними заходами, бере на себе клопоти щодо будівельних та ремонтних робіт, яких потребують заклади соціальної сфери.

Таким чином, у результаті цих досліджень, можна стверджувати, що селище Хотінь є маленькою частиною нашої України, нашої Батьківщини. Хотінь – маленька батьківщина. А якщо скласти маленькі батьківщини кожного із нас, вийде велика держава Україна, частиною якої і є селище міського типу Хотінь з його багатою цікавою історією. Маленькі батьківщини зливаються в цілу країну, до якої кожен її громадянин відчуває піднесені почуття – патріотизм, гордість, захоплення. А створення Хотінської об'єднаної територіальної громади, здійснення її планів і є фундаментом майбутнього. Селище змінюється з кожним днем. Воно живе, молодіє, розквітає новобудовами, дзвенить дитячим щебетом на кожній вулиці. Наше рідне селище Хотінь – це не шмат землі, це люди, їх невтомна праця, благі вчинки. Тому шануймо, любімо й бережімо нашу малу Батьківщину!

ЛІТЕРАТУРА

1. Донесемо крізь роки твоє ім'я, лицей! Вперед. Газета Сумського району Сумської області. 2008. 10 жовтня. С. 4.
2. Дорога до храму. Духовне обличчя села. Вперед. Газета Сумського району Сумської області. 2007. 21 липня. С. 6.
3. Заповідні скарби Сумщини. Під загальною редакцією доцента біологічних наук Т.Л. Андрієнко. Суми: Видавництво «Джерело»; 2001. 208 сторінок, 28 кольорових ілюстрацій.
4. Історія та сучасність Хотінського професійного аграрного ліцею. Суми, ПКП «Еллада S», 2013. 128 с.
5. Литвин М.І. Хотінь – край наш Слобожанський. Збірник нарисів і спогадів. Суми: видавництво «Слобожанщина», 2002. 230 с.
6. Литвин М. І. Скарби нашої пам'яті: нариси, спогади, хроніка, вірші. Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня», видавництво «Жозацький вал», 2006. 104 с.
7. Литвин М. І. Хотінь в історії рідного краю. Збірник історично-краєзнавчих матеріалів. Суми: ВД «Фолігрант», 2013. 112 с., іл. (Сер. «Літопис малої батьківщини»).
8. Мій край Слобожанський: Збірник історико-краєзнавчих матеріалів. Київ: Видавничий дім «Фолігрант», 2006. 356 с., з ілюстраціями. (серія «Малі міста – велика слава»).
9. Охріменко М. Л. Скарби минувшини. Голос Клію з теренів літописного Псла. Суми: Триторія 2019. 224 с.: іл.
10. Охріменко М. Л. Витоки наші. Голос Клію з теренів літописного Псла. Суми: Триторія, 2018. 208 с.: іл.
11. Україно, ти – в моїй родині, в ріднім селищі моїм – Хотінь... Свято 2008. Вперед. Газета Сумського району Сумської області. 2009. 9 січня. С. 12.

УДК: 94:327](73):355.48(53:564.4)

Самотуга Юлія,
студентка магістратури,
СумДПУ імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

АРАБО-ІЗРАЇЛЬСЬКА ВІЙНА 1967 РОКУ ТА ПОЛІТИКА США

У статті проаналізовано причини, хід та наслідки Арабо-ізраїльської війни 1967 року та висвітлена політика Сполучених Штатів Америки щодо цього питання.

Ключові слова: Шестиденна війна, арабо-ізраїльське протистояння, США, ООП, Близький Схід.

The article analyzes the causes, course and consequences of the Arab-Israeli war of 1967 and highlights the policy of the United States on this issue.

Key words: Six Day War, Arab-Israeli confrontation, USA, PLO, Middle East.

Постановка проблеми: Після створення держави Ізраїль близькосхідний конфлікт значно загострюється. Навіть сьогодні він займає важливе місце в міжнародних відносинах. Невирішеність цього конфлікту незадовільно впливає на розвиток близькосхідних країн. Одним із етапів Близькосхідної кризи є шестиденна війна. Шестиденна війна – військове протистояння, яке тривало з 5 по 10 червня 1967 року між Ізраїлем, Єгиптом, Йорданією та Сирією. Наслідки цієї війни відчутні на Близькому Сході й донині.

Аналіз актуальних досліджень. Шестиденна війна є одним із етапів арабо-ізраїльського протистояння. Зазначена тема привертала увагу багатьох дослідників. Причини та наслідки арабо-ізраїльської війни 1967 року, політику США стосовно цього конфлікту досліджували А. Д. Богатуров [1], С. Г. Єрмаков [5], Є. А. Примаков [10] та ін. Зокрема, К. А. Белоусова [3] у своїй праці «Причини начала третьей арабо-израильской войны 1967 г. и политика США» описує перебіг подій, причини шестиденної війни та політику США щодо арабо-ізраїльського конфлікту 1967 р.

Виклад основного матеріалу. Поворотним моментом в історії не тільки Єгипту, а й всього арабського світу можна вважати війну, яка розпочалася 5 червня 1967 року між Ізраїлем, з одного боку, Єгиптом, Сирією та Йорданом – з іншого. Війна, яка отримала назву «шестиденної», привела до окупації Ізраїлем Східного Єрусалима, Західного берегу річки Йордан, сектора Газа, Голландських висот з постійно наростаючою кількістю ізраїльських поселень на цих територіях [12, с. 110].

Після завершення кампанії 1956 року, Ізраїль отримав одинадцятилітню перерву, хоча ці роки між двома війнами не були повністю спокійними. Адже продовжувалась терористична діяльність арабів, час від часу Сирія проводила артобстріли поселень ізраїльтян в Галілеї тощо [9, с. 19].

Після Суецької кризи вплив Великобританії і Франції на Близькому Сході зменшився, а натомість зростає роль США і СРСР. Близький Схід займає важливе геостратегічне і геоекономічне становище. Звідси і гострота суперництва наддержав за вплив у регіоні. Західні держави підтримували Ізраїль і бачили в ньому основну антикомуністичну і антиісламську силу на Близькому Сході. Ізраїль до початку 1960-х років перетворився на потужний регіональний центр сили. Його єврейське населення становило приблизно 2,5 млн. осіб, країна мала сучасну економіку і боєздатну армію. Важливе значення мала постійна фінансова і військова підтримка Заходу, зокрема поставки французької та американської зброї. США прагнули також спиратися на помірні антикомуністичні режими в регіоні: Туреччину, Саудівську Аравію, Бахрейн, Іран, Пакистан [13, с. 194].

Основні поставки військової техніки на початку 1960-х років йшло із Франції. Пізніше, влітку 1966 року, між Ізраїлем і Францією був підписаний новий договір про поставку 50 літаків «Міраж-V». Однак, цього було недостатньо, Ізраїль гостро потребував найсучасніших видів озброєння, які могли надати тільки США. Протягом правління Л. Джонсона вдалося підписати три угоди про продаж зброї Ізраїлю. Вперше постало питання про прямі поставки американського озброєння. Договір передбачав поставку 210 танків «Паттон М-48А», потім – літаків «Скайхок А-4» і пізніше бойових літаків-бомбардувальників «Фантом F-4В» [6, с. 247].

У середині 1960-х років становище Ізраїлю погіршилося. Цьому передували декілька причин. У 1964 році Ліга арабських держав ухвалила рішення про відведення частини вод річки Йордан для потреб сільського господарства Йорданії і Західного берега. При дефіциті водних ресурсів в регіоні реалізація цього рішення загрожувала ускладненнями для Ізраїлю. Крім того, в тому ж 1964 році на політичній сцені Близького Сходу з'являється новий «гравець» – Організація звільнення Палестини (ООП), яка об'єднала більшість угруповань Палестинського руху опору [13, с. 195].

У середині 1960-х років Ізраїль почав використовувати Галілейське море (Тиверіадське озеро) як джерело прісної води для усієї країни, транспортуючи воду по каналу до пустелі Негев. Більшість потоків, що живили Галілейське море, йшли з Голландських висот, які перебували на території Сирії. Сирія виступила з протестом використання загальних ресурсів. У 1964 році почалися роботи по відведенню вод двох основних притоків річки Йордан з метою перекидання води в річку Ярмук, що знаходиться на території Йорданії. Ізраїль жорстко відреагував на сирійські дії і піддав територію проведення робіт артилерійському обстрілу. У листопаді 1964 року недоступні для артилерійського вогню будівельні ділянки були атаковані ізраїльськими бомбардувальниками. Внаслідок цього будівництво було призупинено. Ці події увійшли в історію як «Водна криза». В ході кризи сирійська влада відкрито підтримала ФАТХ – військове крило ООП. Збройні палестинські бійці робили часті рейди в Ізраїль, особливо з Йорданії і Лівану, при цьому важливим помічником бійців виступала Сирія. Регулярність рейдів наростала з наближенням воєнних дій [8, с. 207].

17 травня в Каїрі почався марш єгипетських полків на Синай. Танки, машини з солдатами вночі пройшли повз будинок посольства США в Каїрі. У цей же день президент Єгипту Насер (1918-1970) зажадав виведення Надзвичайних збройних сил ООН, наполягаючи на тому, щоб війська ООН залишили деякі прикордонні пункти, на що Генеральний секретар У. Тан відповів, що війська ООН можуть бути виведені або цілком, або повністю залишатися на своїх позиціях. Таким чином, спочатку в плани єгипетського керівництва не входило виведення військ ООН з району Шарм-аш-Шейх, що контролювали вхід до Акабської затоки. У Тан прийняв рішення про виведення військ ООН. 22 травня Насер закрити Тиранську протоку для ізраїльських та всіх інших суден, які прямували до портів Ізраїлю або виходили звідти. Власне, саме ці необачні антиізраїльські кроки Єгипту в травні 1967 року стали приводом для Ізраїлю, щоб розпочати війну [2, с. 370].

Хоча Сполучені Штати Америки не докладали зусиль щодо зняття блокади з Тиранської затоки, вони опосередковано брали участь у майбутній війні. 23 травня США приступили до термінового надання військової допомоги Ізраїлю. Президент США віддав наказ про постачання бронетранспортерів, танків, запасних частин протиракетних комплексів, детонаторів для бомб, артилерійського спорядження та протигазів. Вашингтон погодив з Тель-Авівом детальний план ізраїльського наступу на Єгипет. Найбільш істотну допомогу ізраїльтянам зробила американська розвідка і взаємодія Ізраїлю з розвідувальними органами США і НАТО. Саме американці сповістили ізраїльтянам про місце дислокації чотирьох єгипетських з'єднань на Синаї. А це дозволило Ізраїлю, під час проведення військових, заблокувати їх і «вивести з гри». Таким чином 5 червня американці залишили без зв'язку зі штабами всі єгипетські підрозділи, і це позбавило єгипетське командування можливості впливати на хід війни [3, с. 222].

На відміну від 1956 року, в 1967 році Синай був одним із трьох театрів воєнних дій. Війна йшла на трьох фронтах – єгипетському, йорданському і сирійському. На першому – ізраїльська армія вийшла до Суецького каналу, зайнявши весь Синай. На другому – окупувала західний берег річки Йордан уздовж кордонів з Йорданією. Зупинившись на кордоні Суецького каналу і річки Йордан, ізраїльські війська продовжили наступ на третьому – сирійському фронті. Рада безпеки ООН весь цей час безперервно обговорювала ситуацію і приймала резолюції про припинення вогню. [1, с. 420].

Рейд авіації Ізраїлю на аеродроми 5 червня о 7:45 за єрусалимським часом став для єгиптян фатальним. Ізраїльські винищувачі завдали удару на випередження по основним частинам ВПС Єгипту. Перш за все, знищувалися злітні смуги, літаки і вертольоти, які знаходилися на землі. О 13:00 ізраїльські атаки припинилися. Всього за перші години нової війни були знищені 300 літаків і вертольотів ВПС Єгипту. Йорданська артилерія в рамках цієї акції обстріляла позиції ізраїльтян близько Рамат-Давида, а деякі частини йорданської армії почали наступ в напрямку Єрусалима. Арабські літаки, що базувалися в Мафракі і Аммані, вже о 12:45 піддалися масованій атаці. Близько 13:00 були атаковані авіабази військово-повітряних сил Сирії. Сирійські втрати склали 61 літак, причому 10 МіГів (7 МіГ-21 і 3 МіГ-17) збили ізраїльські пілоти-винищувачі. Ізраїльтяни офіційно визнали втрату 4-х літаків на сирійському напрямі [5, с. 6].

Одночасно ізраїльські збройні сили завдали ударів по Йорданії і Сирії. 7 червня ізраїльтяни захопили арабську частину Єрусалиму і, продовжуючи наступ, взяли під свій контроль західний берег річки Йордан. 9 червня вони завдали удару по сирійським позиціям на Голанських висотах, що мали стратегічне значення, і за два дні оволоділи ними [13, с. 196].

По інших напрямках були нанесені відволікаючі удари. Знищивши оборону противника і досягнувши Кунейтра, ізраїльська армія зупинилася. Із зайнятих нею позицій проглядалася долина Дамаска; в будь-який момент можна було очікувати наступу на сирійську столицю. Зупинка підрозділів Армії оборони Ізраїлю (скорочено ЦАХАЛ) сталася рівно о 19:30 10 червня, відповідно до угоди про припинення вогню, що була досягнута в результаті повторного закликів Ради Безпеки ООН про припинення військових дій і згоди на це Ізраїлю і Сирії. Саме цей час вважається офіційним закінченням Шестиденної війни [7, с. 3].

10 червня СРСР розірвав дипломатичні відносини з Ізраїлем і фактично пред'явив йому ультиматум, одночасно повідомивши президента США Л. Джонсона (1908-1973) про те, що якщо в найближчі години не припиняться військові дії з боку Ізраїлю, то СРСР буде змушений вжити необхідних заходів. Шостий флот США, який перебував у Середземному морі, отримав наказ прискорити рух до району конфлікту. Як визнав у своїх мемуарах президент США, ситуація помітно загострювалася. 10 червня о 7 годині вечора Ізраїль прийняв рішення про припинення вогню [2, с. 374].

За шість днів військові дії були завершені, безперечною, перемогою збройних сил Ізраїлю. За час війни Ізраїль захопив Синайський півострів і сектор Газа, арабську частину Єрусалиму, західний берег річки Йордан, Голанські висоти. У цілому, території, що були підконтрольні Ізраїлю, збільшилися з 20800 до 89859 кв. км. 27 червня керівництво Ізраїлю оголосило про анексію арабської частини Єрусалима і проголосило місто столицею країни [13, с. 196].

Всього за шість днів ізраїльтяни розбили армії трьох арабських держав і захопили територію, яка вдвічі перевищує площу власної країни. Найбільш істотним моментом стало те, що вони вийшли до оборонних кордонів – Суецького каналу на півдні, річки Йордан на сході і Голанських висот на півночі. Але в секторі Газа і на Західному березі залишалися півтора мільйона палестинських арабів. Міжнародна реакція на зазначені події була оприлюднена в листопаді 1967 року, коли ООН видала Резолюцію 242. У ній було зазначено, що жодна держава не має права захоплювати і утримувати силою зброї чужу територію і що всі держави Близького Сходу зобов'язані визнати незалежність і суверенітет один одного. Що ж стосується палестинців, багато з них сховалися на території Йорданії і Лівану, то Резолюція 242 звела проблему біженців лише «до їх розселення». Ізраїль відмовився повернути окуповані території, і у відповідь Організація Визволення Палестини ще більш активізувала свої дії [11, с. 228].

Внаслідок війни ізраїльтяни втратили 777 осіб загиблих і 2586 поранених, при цьому 17 осіб потрапили в полон. Арабські війська втратили 15 тисяч осіб вбитими і пораненими, а також 12 тисяч полоненими. Перемога Ізраїлю була повною і, безумовно, вражала своїми масштабами. Однак навіть такий значний успіх не міг

забезпечити довготривалого періоду спокою, якого так потребувала єврейська держава. За дуже короткий відрізок часу, завдяки поставкам із Радянського Союзу, було відновлено 70 % матеріальних втрат, які поніс Єгипет, тоді як на інших напрямках значно активізувалась діяльність терористів [9, с. 34].

Одним із найважливіших наслідків ізраїльської агресії став розрив дипломатичних відносин держави з низкою країн. Разом з СРСР відносини з Ізраїлем припинили інші соціалістичні країни за винятком Румунії. Крім того, після війни 1967 року позиції Ізраїлю значно ослабли в Африці. Низка африканських країн розірвали дипломатичні відносини з Ізраїлем. Також відбулися зміни і в стосунках Ізраїлю з європейськими країнами. Багато країн, які займали до 1967 року проізраїльську позицію, почали переходити на прямо протилежну позицію. Франція, після арабо-ізраїльської війни 1967 року, оголосила ембарго на поставки Ізраїлю зброї та бойової техніки. До того ж президент республіки – Шарль де Голль надав можливість палестинському руху відкрити у Франції їх представництво [10, с. 83].

Поразка арабських країн у війні 1967 року стала потужним імпульсом для подальшого підйому палестинської самосвідомості. Також було завдано удар по престижу керівництва ООП на чолі з Шукейрі, що виступав за негайний початок нової арабо-ізраїльської війни, яка, нібито, буде вигідна палестинцям. Червнева агресія викликала появу нової хвилі біженців. З червня 1967 року Західний берег покинуло 250 000 осіб, Газу – 70 000, тобто в цілому 320 000, за іншими даними – до 400 000, перетворивши Йорданію в один великий табір біженців. До війни 1967 року було створено 53 табори для палестинських біженців, з них – 20 на Західному березі, 15 – в Лівані, 8 – в секторі Газа, 6 – в Сирії і 4 – в Йорданії. Війна привела до появи десяти нових, так званих, тимчасових таборів, з яких 6 перебували в Йорданії і 4 – в Сирії [5, с. 7].

Після «Шестиденної війни» США почали більше уваги приділяти близькосхідному врегулюванню. У 1969 році США запропонували план врегулювання конфлікту між Єгиптом, Йорданією та Ізраїлем («план Роджерса»). У 1970 році Сполученим Штатам вдалося вмовити Єгипет та Ізраїль укласти перемир'я вздовж Суецького каналу терміном на три місяці (другий «план Роджерса») [4, с. 101].

Висновки. Отже, арабо-ізраїльська війна (1967 р.), яка отримала назву «Шестиденна війна» була найкоротшою в арабо-ізраїльському протистоянні. На кінець війни Ізраїль встановив контроль над Синайським півостровом, Сектором Гази, Західним берегом річки Йордан, Східним Єрусалимом та Голанськими висотами. Не дивлячись на те, що події відбувалися всього протягом шести днів, ця війна ще більше загострила арабо-ізраїльський конфлікт, а її наслідки донині визначають політичну ситуацію в регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багатуров А. Д., Аверкій В. В. Історія міжнародних відносин 1945-2008гг. : Учеб. пособие. Москва: Аспект Пресс, 2010. 520 с.
2. Белоусова К. А. Великие державы и шестидневная война 1967 года. *Исторические науки*. 2015. № 3. С. 367-377.
3. Белоусова К. А. Причины начала третьей арабо-израильской войны 1967 г. и политика США. *Исторические науки*. 2009. 2.
4. Бузань В. Вплив Холодної війни на процес формування та реалізації політики США щодо Арабсько-ізраїльського конфлікту. *Американська історія та політика*. 2016. № 2. С. 99-106.
5. Ермаков С. Г. Арабо-еврейское вооруженное противостояние в Палестине в 1967 году. *Таврійські студії*. 2013. № 5. С. 5-7.
6. Карасова Т. Израиль и США: Основные этапы становления стратегического партнерства 1948-2014. Москва: Аспект Пресс, 2015. 464 с.
7. Ковальчук А. А. Сирийская арабская Республика в Шестидневной войне 1967 г. *Общество: философия, история, культура*. 2016. №3 С. 1-4.
8. Крайнов И. Ф. Предпосылки Шестидневной войны 1967 года. *Вопросы студенческой науки*. 2019. № 37. С. 206-210.
9. Лаффин Д., Чаппел М. Израильская армия в конфликтах на Ближнем Востоке 1948-1973. Москва: АСТ Астрель, 2002. 66 с.
10. Малышев Д.А. Последствия шестидневной войны для международных отношений на Ближнем Востоке. *Культура народов Причерноморья*. 2007. № 118. С. 83-88.
11. Мессенджер Ч. Войны, изменившие мир / Пер. с англ. А.И. Козлова. Москва: АСТ: Астрель, 2010. 237 с.
12. Примаков Е. А. Ближний Восток на сцене и за кулисами (вторая половина XX – начало XXI века) Москва: Российская газета. 2006. 384 с.
13. Торкунов А.В., Наринский М.М. История международных отношений. Том III: Ялтинско-Потсдамская система: Учебник. В 3-х томах. 2-е изд., испр. Москва: Аспект Пресс, 2017. 552 с.